

BIBLIOTEKA GŁÓWNA
UNIWERSYTETU MARII CURIE-SKŁODOWSKIEJ
W LUBLINIE

BIULETYN
BIBLIOTEKI UMCS

ROK XXV

NR 4 1977

LUBLIN

1978

KOLEGIUM REDAKCYJNE

**Mieczysława Adrianek, Teresa Gaworczyk,
Zdzisław Kowalski (przewodniczący), Stefan Pawelec**

Projekt okładki: Zbigniew Józwik

BIULETYN BIBLIOTEKI UMCS

Rok XXV

1977 • nr 4

†

c2a5. 2913/25/4

S p i s t r e ś c i

Str.

Wydawnictwa ciągłe Biblioteki Głównej UMCS

/Zdzisław Dobrzański/ 1

Recenzja: Stefan Dippel: O księgarzach, którzy przeminęli. Wrocław 1976 /Zofia Milaniuk/ 24

Recenzja: R. S. Gilarewski: Informacja naukowa i bibliotekoznawstwo. Tendencje rozwoju i nauczania. Warszawa 1976 /Zofia Milaniuk/ 25

Recenzja: F. N. Withers: Normes pour l'établissement des services de bibliothèques; enquête internationale. Paris 1975 /Isolda Kęsik/ 27

WYDAWNICTWA CIĄGŁE BIBLIOTEKI GŁÓWNEJ UMCS

Pierwszym czasopismem, które zaczęła wydawać w 1953 r. Biblioteka Główna UMCS, był kwartalnik "Wykaz ważniejszych nabytków". Wiąże się to z początkami pracy Działu Informacji Bibliograficznej, przekształconego następnie /w 1964 r./ w Oddział Informacji Naukowej. Pismo było jedną z wielu form pracy rozwijającego się oddziału i całej biblioteki UMCS. Było też jednym z wielu ukazujących się wówczas wykazów nabytków /przeważnie zagranicznych/, wydawanych przez różne instytucje resortowe i naukowe, m.in. przez biblioteki szkół wyższych. Podobnie jak wydawane wówczas biuletyny bibliotek uniwersyteckich^{1/}, podawało - zgodnie ze swoim tytułem - jedynie spis nowych nabytków z importu i antykwarycznego zakupu w układzie działowym. Treść działów ulegała częstym zmianom, nawet w obrębie rocznika. W pierwszym roczniku było ich 12, w drugim, ilość działów zwiększyła się do 16. Układ działów /z niewielkimi zmianami w ich obrębie/ zachowany został w zasadzie^{2/} do 1971 r., kiedy to ich ilość zmniejszyła się do 15 /w nr 1 i 4/, a w nr 2/3 - do 14. Tyleż działów było również w r. 1972 /nr 1/2 i 3/. W 1973 r. /od nr 4/ przestały się ukazywać w "Biuletynie" wykazy nabytków. W 1974 r. /nr 3/4/ ostatni raz ukazał się "Wykaz nowych nabytków" pt. "Encyklopedie. Słowniki. Bibliografie. Biografie" /poprzedni dział I/. W tymże roczniku /w nr 4/ ukazał się monotematyczny "Wykaz nabytków zagranicznych z zakresu literatury" /głównie z bibliotek zakładowych/. W pierwszych rocznikach opisy katalogowe nabytków były uzupełniane sygnaturami Biblioteki Głównej /czego zaniechano w drugim półroczu 1970/ lub skrótami nazw zakładów UMCS. Do 1953 r. w opi-

aach druków wydanych w językach wschodniosłowiańskich /w alfabecie cyrylicim/ stosowano transkrypcję fonetyczną, zaś od nr 4 z tegoż roku - transliterację - zgodnie z obowiązującymi zasadami katalogowania^{3/}. Wykazy nabytków biblioteki UMCS uwzględniały początkowo również bieżące druki polskie. W związku z tym, że z dniem 1 marca 1954 r. biblioteka UMCS uzyskała przydział pełnego "egzemplarza obowiązkowego", w nr 2 "Wykazu..." z tegoż roku ukazała się notka "Od redakcji", zawiadamiająca iż odtąd w "Wykazie..." uwzględniane będą "głównie wydawnictwa obce, z polskich zaś jedynie pozycje dawniejsze, pochodzące z innych źródeł nabywania". W każdym numerze w latach 1954-1958 zamieszczono na końcu spisów krótką uwagę na ten temat.

W nr 2 z 1956 r. nastąpiło rozszerzenie tytułu wykazu nabytków, który to tytuł utrzymał się do końca 1970 r. W 1971 r./nr 1/ i w 1973 r. /nr 3/ tytuł ten był rozszerzony o słowo "zagranicznych", co było zabiegiem czysto formalnym, gdyż od początku swego ukazywania się "Wykaz..." uwzględniał wydawnictwa obce.

Od początku 1955 r. pismo przestało spełniać tylko rolę informatora o bieżących nabytkach biblioteki UMCS; zaczęło prezentować informacje /początkowo krótkie/ z życia biblioteki. Wówczas też nastąpiła zmiana jego tytułu na "Biuletyn Biblioteki Uniwersytetu Marii Curie Skłodowskiej w Lublinie". W nr 2 z tegoż roku druga z kolei notka "Od redakcji" zapowiadała, że "Biuletyn." "będzie zawierać informacje i komunikaty z życia biblioteki". Zmieniony tytuł utrzymał się do 1958 r., kiedy to /od nr 4/ nieco inaczej został sformułowany /"Biuletyn. Biblioteka Uniwersytetu."/ Na początku 1959 r. znów nastąpiła zmiana tytułu na "Biuletyn. Wykaz ważniejszych nabytków. Biblioteka..."/. Na początku 1970 r.

nastąpiło skrócenie tytułu kwartalnika /"Biuletyn. Biblioteka Główna Uniwersytetu..." lub "Biuletyn. Biblioteka Uniwersytetu..." pod którym pismo obecnie się ukazuje.

Pierwszym redaktorem czasopisma była H. Sobieszczńska, wieloletni /1953-1969/ kierownik Oddziału Informacji Naukowej /jej nazwisko zostało uwidocznione w tej roli dopiero w nr 1/2 z 1964/. W latach 1969-1973 pismo redagowała Z. Jasińska /kierownik Oddziału Bibliotek Zakładowych, zaś od 1 II 1971 - kier. Oddziału Informacji/. Od nr 3 z 1973 r. "Biuletyn" ukazuje się pod redakcją T. Gaworczyk. Kwartalnik był zatem opracowywany i redagowany w Oddziale Informacji Naukowej, przy współpracy innych oddziałów. Obok wykazów przybytków zaczęto /w 1957 r./ zamieszczać wykazy czasopism zagranicznych Biblioteki Głównej i bibliotek zakładowych^{4/}, opracowywane najczęściej przez M. Jasienowicz. Spisy czasopism były również dwukrotnie opublikowane w uniwersyteckim "Spisie wykładów na rok akademicki 1952/53" i 1953/54^{5/}. W 1971 r. zaczęto sporadyczne publikowanie w "Biuletynie" tematycznych wykazów czasopism zagranicznych znajdujących się w bibliotekach zakładowych^{6/} lub nabytków znajdujących się w Bibliotece Głównej^{7/}.

Biuletyn biblioteki UMCS, powielany dotychczas techniką małej poligrafii, przeszedł długą drogę, nie pozbawioną różnych trudności związanych z drukiem i papierem. Powielany był dwustronnie, tylko dwa roczniki /1957 i 1958 - z wyjątkiem nr 4/ były powielone jednostronnie. Nr 2 i 3 z 1953 r. są mało czytelne. W nr 2-4 z 1954 i nr 1 z 1955 r. pojawia się po raz pierwszy nazwa powielarni, którą był Z.U.D. w Warszawie. W następnych rocznikach znów brak nazwy powielarni^{8/}. Dopiero w nr 4 za 1958 r. pojawia się na stałe /do nr 3/4 z 1967 r. włącznie/ metryczka, po-

dająca nie tylko nazwę zakładu powielającego, lecz także termin "oddania do wykonania", rodzaj, klasę i gramaturę papieru, na którym odbito dany numer, ilość arkuszy zużytych na ten numer oraz wysokość jego nakładu. Przez dłuższy czas /1959-1969/ Biblioteka UMCS korzystała z usług poligraficznych Zakładu Produkcji Pomocy Naukowych Politechniki Śląskiej w Gliwicach. Od 1964 r. /za 1963/ rozszerzono metryczkę o podawanie daty oddania każdego numeru do druku, podpisania go do druku oraz jego zakończenia. Od nr 1/2 z tegoż roku przed właściwą metryczką podawano informację, iż "Skład, druk i oprawę wykonano w Zakładzie...". Od wspomnianego nr 4 z 1958 r. "Biuletyn..." otrzymał stałą okładkę kartonową z tytułem. W owych latach do odbijania poszczególnych numerów używano papieru o różnej jakości i gramaturze: powielaczowego /V lub VII klasy 70 g/, rotaprintowego /V kl. 70 g/, offsetowego /V kl. 80-90 g/, drukowego matowego /VII kl. 70 g/, piśmienniczego /VII kl. 60 g/.

W późniejszych rocznikach brakuje tak dokładnej metryczki. Wiąże się to ze zmianą zakładu graficznego: od 1969 r. /za 1968/ "Biuletyn..." powlelają na zmianę Spółdzielnia Pracy "Intrograf" w Lublinie i Drukarnia UMCS.

Poszczególne numery Biuletynu ukazywały się nie raz ze znacznym opóźnieniem, sięgającym nawet dwu lat /w stosunku do treści/. Np. nr 1/2 /za 1/2 kwartał 1965 r./ oddano do składu 23 V 1966 r. podpisano do druku 5 XII 1966, ukończono go zaś w styczniu 1967 r. druk nr 3/4 /za 3 i 4 kwartał 1965/ ukończono w marcu 1967 r. O trudnościach w wydawaniu Biuletynu może także świadczyć częste /od 1961 r. regularne/ ukazywanie się podwójnych numerów: 1/2 i 3/4, za 1 i 2 oraz 3 i 4 kwartał danego roku. Tylko raz /za

1971 r./ ukazał się numer 2/3. W latach 1953-1960 i 1962 ukazywały się pojedyncze numery. Dwukrotnie /w 1968 i 1975 r./ ukazały się poczwórne /1/4/ numery za cały rok. Wydane dotychczas 24 roczniki powielano w nakładzie 150-225 egz.^{9/}/przeciętnie 200 egz./ Do 1975 r. Biuletyn ukazywał się w formacie 4°, od 1975 r. - w formacie "małej ósemki" /21 cm/. Związane to było ze zmianą techniki powielania i przejściem na nowocześniejszą, szybszą technikę małej poligrafii.

Dopiero w 1970 r. /nr 1/ ukazała się /na s. 1 lub 2 karty tyt., od 1971 r. na okładce/ uwaga ograniczająca zasięg czytelniczy Biuletynu "do użytku wewnętrznego", zaś od nr 2 - "Do użytku służbowego egz. nr ..."

Różnym zmianom ulegała także paginacja biuletynu. Początkowo poszczególne numery miały jedynie paginację arabską. Później /od nr 4 z 1957 r./ zaczęto stosować /z pewnymi wyjątkami/ podwójną paginację: rzymską dla artykułów i kroniki, arabską zaś dla wykazów nabytków. Od 1971 r. stosowana jest w biuletynie jednolita paginacja arabska.

W rocznikach 1971-1973 na okładkach niektórych numerów zamieszczano fotokopie /ekslibrisy lub faksymilia/ związane treściowo z czołową pracą w danym numerze. Ponadto również w nr 2/3 z 1971 i nr 1/2 z 1974 r. znajdują się odpowiednio dobrane ilustracje /fotografie, faksymilia/.

Jak już wspomniano /na s. 2/, w pierwszych 2 rocznikach trudno się doszukać /oprócz notek o "e.o." i zmianie tytułu/ odbicia niełatwych /głównie lokalowych/ problemów nurtujących bibliotekę ULCS. W 1955 r. /w związku ze zmianą tytułu na "Biuletyn..."/ zaczynają się ukazywać pierwsze małe artykuły i komuni-

katy, których autorzy ukryci są pod inicjałami ich nazwisk. Później, od 1957 r., były już podpisywane. Jako pierwszy, w nr 1 z 1955 r. ukazał się artykuł J. Pietruskiej "Z dziejów Biblioteki UMCS". W tymże numerze zamieszczono "Komunikat" o godzinach pracy poszczególnych sekcji Oddziału Udostępniania Zbiorów. W następnym numerze znajdujemy artykuł M. Wełny "Uwagi dotyczące pracy Referatu Bibliotek Zakładowych w Bibliotece /1/ Marii Curie Skłodowskiej w Lublinie". W kolejnym /3/ numerze znajduje się artykuł P. Gduli /ówczesnego kierownika Oddziału Gromadzenia/ "O niektórych zagadnieniach zakupu książek i czasopism". W ostatnim /4/ numerze z 1955 r. znalazła się wypowiedź M. Jasienowicz o problemach pracy Oddziału Gromadzenia. W nr 1 z 1956 r. znajdujemy artykuł S. Makowieckiego "Pracownia fotograficzna Biblioteki UMCS". W następnym roczniku znajdują się dwa artykuły S. Fedorko na temat czytelnicy przy ul. Narutowicza 4. W 1958 r. w nr 2, M. Jasienowicz opublikowała swój referat wygłoszony na zebraniu komisji bibliotecznej pt. "Gromadzenie zbiorów w Bibliotece Głównej UMCS". Od tegoż roku nastąpiła kilkunastoletnia przerwa w ukazywaniu się artykułów przedstawiających pracę poszczególnych oddziałów biblioteki. Dopiero w 1970 r. /nr 1/ B. Flanczewska zamieściła artykuł pt. "Samodzielna Sekcja Starodruków i jej księgozbiór". W 1974 r. /nr 3/4/ ukazały się 4 artykuły pod wspólnym tytułem "Z pracy oddziałów Biblioteki Głównej UMCS", w których przedstawili oddziały: Gromadzenia Zbiorów, Magazynów i Konserwacji Zbiorów, Informacji Naukowej oraz Zbiorów Specjalnych: M. Jasienowicz, W. Jóźkowiak, T. Gaworczyk i B. Flanczewska. W tymże roku na łamach nowego periodyku uczelnianego, "Informatora" UMCS, zaczęły się ukazywać /w stałej kolumnie "Z działalności Biblioteki Głównej UMCS"/ arty-

kuży, sprawozdania i komunikaty z problematyki pracy biblioteki i jej agend. W kwietniowym numerze /1974 r./ przedstawiono Sekcję Informacji Patentowej, w majowym - Pracownię Reprograficzną. W 1976 r. /nr 3/ przedstawiono pracę Oddziału Gromadzenia. W nr 1 z tegoż roku znajdujemy sprawozdanie z działalności Oddziału Zbiorów Specjalnych w 1975 r. Począwszy od roku 1962, nieregularnie, zaczęły ukazywać się drukiem na łamach obu omawianych periodyków, roczne sprawozdania z działalności biblioteki. Pierwsze w opracowaniu ówczesnego dyrektora biblioteki UMCS T. Smołki /za rok akad. 1962/63/ ukazało się - w postaci streszczenia - w "Biuletynie..." z 1963 r. /nr 3/4/; następne, /za rok akad. 1966/67/ ukazało się w "Biuletynie..." w 1967 r. /nr 3/4/. S. Fedorko opracowała w "zarysie chronologicznym" "Działalność naukową Biblioteki" w latach 1947-1962 i 1962-1966; opublikowała tę pracę w "Biuletynie..." z 1962 /nr 1/ i 1966 r. /nr 3/4/. Sprawozdania z działalności naukowej i dydaktycznej biblioteki UMCS za lata 1944-1957 i 1963-1967 opracował T. Smołka i opublikował w "Rocznikach Bibliotecznym" /1958 z. 3/4 i 1967 z. 3/4/, na łamach których ukazywały się podobne sprawozdania innych bibliotek uniwersyteckich. W "Informatorze" UMCS /1975 styczeń-marzec/ ukazało się sprawozdanie pt. "Biblioteka Główna UMCS w 30-tym roku działalności w świetle danych statystycznych". W tymże roku /wrzesień-październik/ w "Informatorze" ukazało się sprawozdanie pt. "Działalność propagandowa Biblioteki w roku akademickim 1974/75" /o wystawach i wycieczkach/. Ponadto, z okazji 15- i 20-lecia Biblioteki M. Jasienowicz zamieściła w "Biuletynie..." dwa artykuły o charakterze sprawozdawczym /1959 nr 4 i 1964 nr 3/4/. Jeden raz /1971 nr 2/3/ ukazało się w "Biuletynie..." /pierwsze zresztą/ "Sprawozdanie z działal-

ności Biblioteki Filii UMCS w Rzeszowie za lata 1969-1970", opracowane przez Z. Sokół.

Ukazały się również osobno 3 roczne sprawozdania: "Działalność Biblioteki Głównej Uniwersytetu Marii Curie Skłodowskiej w roku 1968" oraz "Sprawozdanie z działalności Biblioteki Głównej Uniwersytetu... w roku 1969" i 1970; wszystkie pod tytułem okładowym "Działalność Biblioteki w roku..."/, opracowane przez M. Jasienowicz i powielone w formie "małej ósemki" przez wspomnianą już Spółdzielnię Pracy "Intrograf" /za 1968 r./ oraz Drukarnię UMCS /w nakładzie 300 egz./. Sprawozdania te zawierają m.in. wykazy prac pracowników biblioteki UMCS, opublikowanych i złożonych do druku, opracowane przez M. Nagnajewicz /1968/ i M. Adrianek /1969-1970/. Sprawozdanie za r. 1968 ukazało się jako dodatek do "Biuletynu". W "Biuletynie" ukazały się również 3 sprawozdania ze szkolenia pracowników biblioteki /1959 nr 2/3, 1962 nr 1 - za 1961 r. oraz 1967 nr 1/2 - za lata 1962-1967/, opracowane przez M. Jasienowicz. W publikowaniu sprawozdań z pracy biblioteki nastąpiła przerwa trwająca do 1976 r., kiedy to dyrekcja biblioteki powierzyła Oddziałowi Prac Naukowych opracowanie sprawozdania za r. 1975. Sprawozdanie takie zamieszczono w nr 1 "Biuletynu" za 1977 r. Kolejne, roczne sprawozdania będą również publikowane w pierwszych numerach każdego rocznika "Biuletynu".

Oprócz wspomnianych już artykułów, w 1956 r. zaczęły się ukazywać w Biuletynie pierwsze prace z zakresu nauki o książce. W nr 2 ukazała się praca S. Wojciechowskiego "Wydawnictwo pierwszego Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Lublinie" o lubelskim druczku Kazimierza Puchały "Oda do natchnienia..." z 1819 r., zaś w nr 5 - fragment pracy J. Izdebskiej "Biblioteki klasztorne Lublina".

Przed tą pracą zamieszczono /pierwszy w biuletynie/ nekrolog autorki, zmarłej w grudniu tegoż roku^{10/}.

W 1958 r. /nr 3/ S. Wójcickowski opublikował artykuł "Najstarsza praca polska o torfie", omawiającą rękopis Józefa Łniszcha, pochodzący z końca XVIII w. pt. "Dane o ziemi spalistej...". Na łamach "Biuletynu..." znaleźć można również /w nr 1 z 1959 r./ odbicie polemiki wokół tej pracy między jej autorem a S. Pluszczyńskim z Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie. W 1962 r. tenże autor opublikował osobno pracę "O zaginionej księdze oficjała lubelskiego z XV wieku".

W "Biuletynie..." ukazało się także wiele prac z historii księgarstwa i drukarstwa lubelskiego: H. Sobieszkańskiej "Z historii ruchu wydawniczego w Lublinie", o lubelskim wydawnictwie "Lamus" /1962 nr 3/, S. Fedorko "Karta z lubelskiego księgarstwa. Witold i Jadwiga Cholewińscy /1913-1950/" /1962 nr 4/, M. Wełny - A. Adrianek "Kiesewetterowie - rodzina lubelskich księgarzy" /1968 nr 1/4/, M. Grabowskiej /- Wilczyńskiej/ "Z przeszłości drukarstwa lubelskiego" o drukarni Kosaakowskich w Lublinie /1962 nr 4/, B. Flanczewskiej "Druki siedemnastowiecznej oficyny kalwińskiej w Łaszczowie. /Cz./ 1. Przegląd ważniejszych opracowań" /1971 nr 1/. Z okazji 400-lecia drukarstwa ukraińskiego T. Gaworczyk i M. Jasiencowicz opracowały artykuł o Iwanie Fedorowie - pierwszym znanym drukarzu ruskim /1973 nr 4/.

"Biuletyn..." publikował również relacje pracowników biblioteki z podróży do różnych bibliotek radzieckich, uzupełnione informacjami z innych źródeł. Dzięki wydawnictwu "Annales UMCS" uczelnia nawiązała i utrzymuje liczne kontakty wymienne z wieloma instytucjami w kraju i za granicą, szczególnie zaś bliskie z bib-

liotekami radzieckimi. W 1969 /nr 1/2/ ukazał się pierwszy odcinek cyklu "Z kontaktów zagranicznych Biblioteki Głównej UMCS", opracowanego przez M. Jasienowicz, która przedstawiła czytelnikom Fundamentalną Bibliotekę Nauk Społecznych im. W.P. Wołgina Akademii Nauk ZSRR w Moskwie. W następnym odcinku /1972 nr 3/ przedstawiła Centralną Bibliotekę Naukową Akademii Nauk Mołdawskiej SRR w Kiszyniowie, później /1974 nr 3/4/ - Bibliotekę Naukową im. M. Gorkiego Uniwersytetu im. M. Łomonosowa w Moskwie. Czwartą z kolei biblioteką radziecką przedstawianą w Biuletynie, była Wszechzwiązkowa Państwowa Biblioteka Literatury Zagranicznej w Moskwie, którą zaprezentowała wspólnie z T. Gaworczyk /1976 nr 1/2/. Ponadto ukazały się relacje: M. Wilczyńskiej o Bibliotece Naukowej im. Iwana Franki we Lwowie /1971 nr 2/3/ oraz Wiesławy Fajks "O bibliotekach radzieckich" /Główna Biblioteka Naukowo-Techniczna w Moskwie, Biblioteka im. M. Saitykowa-Szczedrina i Biblioteka Akademii Nauk ZSRR - obie w Leningradzie; 1974 nr 3/4/. Omówiono również w biuletynie /1975/ działalność wydawniczą Akademii Nauk ZSRR /M. Jasienowicz/. J. Olczak opublikowała w 2 częściach pracę "Radziecki katalog alfabetyczny w bibliotecznym systemie informacyjnym" /1973 nr 1, 1974 nr 1/2/. W biuletynie ukazują się również opracowania i tłumaczenia z literatury bibliotekarskiej w języku francuskim. Do takich należy opracowanie J. Olczak o "Problemach unifikacji przepisów katalogowania we Francji" /1974 nr 3/4/, przekłady tejże J. Olczak "Międzynarodowy system danych dotyczących wydawnictw ciągłych" /1975 nr 3/ i /wspólnie z M. Jasienowicz/ "Międzynarodowy Rok Książki 1972" /1972 nr 1/2/.

Od 1957 r. /nr 4/ w Biuletynie ukazuje się stała kolumna pt. "Z kroniki Biblioteki UMCS" /od 1973 r. pt. "Kronika Biblioteki UMCS"¹¹/. Jej poprzednikami były sporadycznie ukazywane się kolumny

nikaty niektórych oddziałów lub dyrekcji biblioteki. M.in. w 1958: /nr 1/ podano po raz pierwszy strukturę organizacyjną wraz z obsadą personalną. Strukturę biblioteki przedstawiono również w roku później /1959 nr 1/^{12/}

W następnych rocznikach biuletynu strukturę i obsadę biblioteki podawano w ramach kroniki, która z roku na rok rozszerzała swoją tematykę i zakres. Przez szereg lat kronika ukazywała się bezimiennie. Dopiero od 1966 r. /nr 1/2/ kronikę podpisują autorzy. Pierwszą długoletnią autorką rubryki była M. Wilczyńska, od 1972 r. - T. Batorska; sporadycznie /1973 nr 3, 1974 nr 1/2/ T.Gaworczyk i S. Wojnarowicz. Pierwsze 3 odcinki kroniki nie mają jeszcze wewnętrznego podziału, który występuje od nr 4 z 1958 r. Z biegiem lat w kronice występuje coraz więcej śródtytułów. Niemal od początku przedstawiano w kronice nie tylko sprawy dotyczące biblioteki UMCS, lecz także sprawy dotyczące innych bibliotek lubelskich; w których zaznaczył się w jakiś sposób współudział pracowników biblioteki albo ich dotyczył. Już wtedy zaczęto przedstawiać lub omawiać tematykę zebrań szkoleniowych i związkowych, tematykę wystaw własnych lub organizowanych przez inne instytucje na jej terenie^{13/}. Później zaczęto przedstawiać także udział pracowników w konferencjach i zebraniach na terenie miasta i kraju oraz tematykę wygłaszanych przez bibliotekarzy odczytów bibliotecznoznawczych na rzecz miasta i regionu.

Ważnym miejscem poświęcano kłopotom lokalnym biblioteki oraz historii budowy jej nowego gmachu. W kronice znajdowały odbicie wszelkie zmiany organizacyjne i personalne w bibliotece. Zamieszczano też w niej sylwetki pracowników w związku z ich przejściami na emeryturę^{14/}. Informowano o wycieczkach /także zagranicznych/

indywidualnych i zbiorowych, odwiedzających coraz liczniej bibliotekę, szczególnie po jej przeniesieniu się do nowego gmachu, o wyjazdach szkoleniowych pracowników do innych bibliotek w kraju i za granicą, o wyjazdach służbowych i turystycznych. Pojawiały się też krótkie informacje z poszczególnych oddziałów. Informowano także w kronice o wszelkich odznaczeniach i nagrodach przyznawanych pracownikom. Od 1971 r. kronika ukazywała się w ustalonym schemacie, który, z nieznaczными zmianami, obejmował: zmiany organizacyjne i personalne, działalność szkoleniową, wyjazdy służbowe, wystawy i odczyty w gmachu biblioteki, wycieczki i goście w bibliotece. Schemat ten uległ zmianom w 1974 r. i odtąd zawierał: działalność szkoleniową, wystawy, wycieczki i goście w bibliotece, z życia społeczno-politycznego, odznaczenia, nagrody, wyróżnienia oraz ruch służbowy. Ponadto uzupełniano kronikę krótkimi relacjami z działalności organizacji społeczno-politycznych /PZP, ZNP, ZSLP, SRP/.

Następnym z kolei wydawnictwem periodycznym opracowywanym w bibliotece UMCS, lecz wydawanym przez uczelnię, jest "Sprawozdanie z działalności Uniwersytetu Marii Curie Skłodowskiej w roku akademickim...", którego pierwszy rocznik /1966/67/ ukazał się drukiem w 1968 r. Rocznik ten powstał z rozdzielenia się dotychczasowego "Spisu wykładów i składu osobowego UMCS na rok akadem. ..." na dwa równoległe ukazujące się roczniki: "Spis wykładów..." oraz "Sprawozdanie...". Od r. 1968/69 "Spis wykładów..." ukazuje się w kilku zeszytach odpowiadających poszczególnym wydziałom UMCS. Pierwszy rocznik "Sprawozdania..." zawiera wstęp "Od Redakcji", wyjaśniający przyczyny rozdzielenia się "Spisu wykładów...": "Potrzeba oddania do użytku studentów Spisu wykładów przed rozpoczęciem roku akademickiego podyktowała terminowe opracowanie samej

siatki godzin i informacji potrzebnych dla młodzieży studiującej oraz w oddzielnym wydawnictwie ciągłym ważniejszych wydarzeń w życiu Uniwersytetu. Pozwoli to na znaczne rozszerzenie wiadomości o Uczelni ujętych w pewne stałe rozdziały./.../" Przygotowania publikacji podjął się na wniosek rektora uniwersytetu zespół pracowników Biblioteki Głównej w przekonaniu, że praca ta przyczyni się do zapoznania społeczeństwa z dorobkiem uczelni i będzie stanowić zarazem materiał dla przyszłego autora dziejów uniwersytetu. Wspomniany zespół /wymieniany na s. 2 karty tyt. roczników 1966/67 - 1968/69/ składał się początkowo z dyr. biblioteki T. Smółki, kier. Oddziału Prac Naukowych M. Adrianek oraz ówczesnego kier. Oddziału Bibliotek Zakładowych Z. Jasińskiej. Następnie roczniki /1969/70 i 1970/71/ opracował inny zespół w składzie: M. Adrianek, S. Pawelec i E. Zaremba. Rocznik 1971/72 redagowały M. Adrianek i E. Zaremba. Następne roczniki /od 1972/73/ opracowywała H. Maliszewska.

Ostatnio wydany jubileuszowy /z okazji 30-lecia UMCS/ rocznik 1974/75 opracowali H. Maliszewska i Z. Kowalski. W wydawnictwie tym na s. 2 karty tytułowej podano skład kolegium redakcyjnego rocznika w osobach: M. Adrianek, T. Gaworczyk /sekretarz/, S. Pawelec i Z. Kowalski /przewodniczący/.

Za 1966/67 r. ukazały się jeszcze oba ozwiane wydawnictwa: "Spis wykładów i skład osobowy UMCS..." oraz "Sprawozdanie...", dlatego poniekąd dublują się ze sobą w części dotyczącej struktury organizacyjnej. Kolejne roczniki "Sprawozdania..." składają się z dwu zasadniczych części: organizacja uniwersytetu /którą zawierał "Spis Wykładów..."/ oraz kronika. Podobnie jak w "Spisie wykładów..." podawano aktualną dla danego rocznika strukturę organizacyjną i obsadę osobową: rektoratu, senatu akademickiego, komisji

senackich /lub rektorskich/, władz poszczególnych wydziałów, obsadę katedr /instytutów/ i zakładów, zakładów międzywydziałowych /m.in. biblioteki/, administracji, organizacji politycznych, społecznych i młodzieżowych.

Część sprawozdawcza /kronika/ zawierała materiały z inauguracji danego roku akademickiego /podobnie jak w "Spisie wykładów."/: przemówienie inauguracyjne rektora /lub prorektora/ UMCS, sprawozdanie prorektora z działalności uczelni w minionym roku akadem., przemówienie przedstawiciela młodzieży akademickiej oraz wykład inauguracyjny. W niektórych rocznikach /1969/70 i 1974/75/ zamieszczono również teksty przemówień wygłoszonych na innych doniosłych uroczystościach w UMCS: z okazji 25-lecia lubelskiego ośrodka akademickiego, nadawania doktoratów honoris causa, a także na uroczystości udekorowania UMCS Krzyżem Wielkim Orderu Odrodzenia Polski. W następnych kolumnach rejestrowane były: nominacje na profesorów zwyczajnych i nadzwyczajnych oraz docentów, habilitacje i doktoraty uzyskane przez pracowników UMCS i osoby spoza uczelni. Owe wykazy są wznowioną po latach publiczną, dość szczegółową rejestracją habilitacji i doktoratów UMCS^{15/}. Następną kolumną - to "Ordery, nagrody, odznaczenia"^{16/}. W kolejnej rubryce "Kontakty zagraniczne uczelni" /ostatnio "Kontakty naukowe z zagranicą"/ rejestrowano: wizyty gości zagranicznych, udział w zjazdach, sympozjach i konferencjach zagranicznych, wyjazdy naukowe i szkoleniowe. W pierwszych 2 rocznikach "Sprawczdania..." przedstawiono również udział pracowników w naukowych towarzystwach krajowych i zagranicznych. Od pierwszego rocznika zamieszczano sylwetki /niektóre z portretami/ i wykazy pracowników przechodzących na emeryturę. W ostatnich rocznikach /od 1972/73/ wymienia się emerytów z podziałem na 3 grupy: nauczyciele akademicy, pracownicy służby biblio-

tecznej, pracownicy administracyjni. Także od pierwszego rocznika zamieszczane są nekrologi /przeważnie z portretami/.

Opiniowana była również działalność wydawnicza uczelni, zwłaszcza "Annales UMCS"^{17/}. Ukazywały się także artykuły okolicznościowe, jak ilustrowany zdjęciami "Nowy gmach biblioteki" /1967/68 s. 93-97/. Przedostatnie rubryki kroniki - to wykaz publikacji pracowników UMCS wydanych za granicą /1966/67-1968/69/ oraz "Materiały do historii UMCS" w wyborze /1966/67-1968/69/. W roczniku 1969/70 nastąpiła zmiana tytułu na "Bibliografia piśmiennictwa o Uniwersytecie... za rok... w wyborze" /od r. 1973/74 opracowana - na podstawie wycinków z prasy - i podpisana przez Z. Milaniuk.

Każdy rocznik "Sprawozdania..." zamykał indeks nazwisk występujących w pierwszych rocznikach. Początkowo /1966/67-1968/69/ skorowidz ten był ograniczony do wykazu nazwisk i imion bez tytułów i stopni naukowych. W następnych rocznikach /1969/70-1971/72/ w indeksie, pod zmienionym tyt.: "Wykaz pracowników UMCS wraz z adresami", nie podawano już paginacji, co utrudniało posługiwanie się nimi. W r. 1972/73 zaczęto zamieszczać, obok adresów i numerów telefonów, również paginację, a w r. 1973/74 - również tytuły i stopnie naukowe. Wydaje się, że indeks w takiej postaci powinien być utrzymany w następnych rocznikach.

"Sprawozdanie..." ukazywało się często ze znacznym opóźnieniem, spowodowanym trudnościami w zbieraniu i aktualizowaniu materiałów, a także kłopotami technicznymi. Nastąpiło to szczególnie w r. 1976, kiedy to ukazały się drukiem dwa roczniki /1972/73 i 1973/74/. Rocznik 1975/76 znajduje się w druku, zaś rocznik 1976/77 jest już na końcowym etapie opracowania.

Pierwsze dwa roczniki były wydrukowane w Lubelskich Zakładach

Graficznych im. PKWN w nakładzie 500 egz. Następne 3 roczniki /1968/69-1970/71/ również były drukowane w nakładzie 500 egz., w Drukarni UMCS. Kolejne roczniki /od 1971/72/ były powielane techniką małej poligrafii w tejże drukarni, w nakładzie zmniejszonym do 300 egz. i na gorszym już papierze. Jedynie materiały ilustracyjne wykonywane od r. 1969/70 przez Pracownię Reprograficzną Biblioteki, od r. 1970/71 również przez Centralną Agencję Fotograficzną, zaś od r. 1972/73 także przez Zakład Audiowizualnych Środków Dydaktycznych UMCS, ukazywały się na lepszym papierze /kredowanym/.

Ostatnim czasopismem opracowywanym przez pracowników Biblioteki Głównej UMCS i przez nią wydawanym od niedawna, jest "Wykaz publikacji pracowników UMCS w Lublinie w ...r.", którego pierwszy rocznik /za 1972/ ukazał się w 1973 r. Wiąże się to z tym, że dotychczas wydane bibliografie publikacji pracowników niektórych wydziałów UMCS^{16/} zostały doprowadzone do tego roku. Jak wynika ze "Wstępu", zamieszczonego na początku pierwszego rocznika i powtarzanego z niewielkimi zmianami w następnych, bibliografię zainicjował Senat Akademicki w październiku 1972 r., powierzając jego opracowywanie bibliotece UMCS. Utworzono zespół autorów bibliografii składający się z bibliotekarzy dyplomowanych, którzy rozdzielili między sobą poszczególne instytuty i zakłady /według struktury uczelni obowiązującej w roku akadem. 1972/73. W skład tego zespołu weszli: M. Adrianek /Wyższa Szkoła Nauczycielska, Studium Nauk Politycznych, Studium Praktycznej Nauki Języków Obcych, Biblioteka Główna, Ogród Botaniczny, Filia UMCS w Rzeszowie/, T. Batorska /Instytut Filologii Polskiej/, Z. Dobrzański /Instytut Filologii Rosyjskiej i Słowiańskiej, Instytut Filologii Angielskiej, Zakład Logopedii, Laboratorium Nauki Języków/, S. Fedorko

/Instytut Historii, Instytut Pedagogiki i Psychologii, Instytut Filozofii i Socjologii/, S. Flanczewska /Instytut Matematyki, Instytut Fizyki/, T. Gaworczyk /Instytut Prawa Karnego, Instytut Ekonomii Politycznej i Planowania, Instytut Ekonomiki Produkcji/, M. Jasienowicz /Instytut Mikrobiologii i Biochemii/, Z. Jasńska /Instytut Chemii/, J. Olczak /Instytut Administracji i Prawa Publicznego, Instytut Historii i Teorii Państwa i Prawa, Instytut Prawa Cywilnego/, S. Pawelec /Instytut Nauk o Ziemi/. Redakcję ogólną wszystkich 3 dotychczas wydanych roczników /ostatni za 1974 sprawował J. Gurba, ówczesny dyr. biblioteki, natomiast redakcję merytoryczną - jego zastępca S. Pawelec.

W następnym roczniku /1973/ skład zespołu autorskiego był niemal taki sam. Zmieniły się przydziały instytutów: M. Adrianek "przejęła" Instytut Pedagogiki i Psychologii, T. Batorska - Instytut Historii, Z. Dobrzański - nowe zakłady: Filologii Germańskiej i Filologii Romańskiej, S. Fedorko - wszystkie 4 instytuty Wydziału Prawa i Administracji, J. Olczak - Instytut Chemii, Międzyuczelniany Instytut Filozofii i Socjologii, S. Pawelec - Filię w Rzeszowie. Inne przydziały pozostały bez zmian. Przydziały te utrzymane zostały również w następnym roczniku /1974/ z jednym wyjątkiem: Z. Dobrzański "przejął" Filię w Rzeszowie.

W roczniku 1975 również zostały utrzymane przydziały instytutów, zakładów i jednostek ogólnuczelnianych. Natomiast w roczniku 1976 /znajdująca się w opracowaniu/ zajdą zmiany w przydziałach, gdyż do współpracy włączono A. Wójcik /Instytut Matematyki/, G. Więckowska /Instytut Chemii/, A. Cieplak /Filia UMCS w Rzeszowie/.

Materiały bibliograficzne poszczególnych jednostek uczelni opracowują wymienieni autorzy na podstawie własnych poszukiwań,

oraz przy pomocy nadsyłanych do Biblioteki Głównej UMCS spisów publikacji sporządzanych przez pracowników naukowych w danym roku kalendarzowym. Przyjęto zasadę weryfikowania każdej pozycji z autopsji /z nielicznymi wyjątkami, kiedy nie ma możliwości dotarcia do danej pozycji/. Uwzględnia się wszystkie wydawnictwa zwarte drukowane i powielone /również te "do użytku wewnętrznego" lub służbowego/, artykuły, sprawozdania, nekrologi, recenzje oraz notki z czasopism i prasy codziennej, głosy w dyskusji opublikowane w materiałach zjazdowych, wywiady, tłumaczenia /z wyjątkiem tłumaczeń streszczeń prac/, które ukazały się w danym roku kalendarzowym /z pewnymi wyjątkami dotyczącymi czasopism częściej się ukazujących/. Na ogół nie uwzględnia się prac w wydawnictwach, których druk został zakończony w następnym roku. Uwzględnia się natomiast również prace wydane pośmiertnie, prace osób emerytowanych /oznaczone w "Wykazie publikacji..." symbolem "x"/, a także tych osób, które w danym roku przestały pracować w UMCS /oznaczone "xx"/. Układ "Wykazu publikacji..." dostosowywany był do struktury organizacyjnej uczelni obowiązującej w danym roku, "zachowując podział na wydziały i instytuty oraz jednostki pozainstytutowe i ogólnouczelniane. W obrębie instytutów zastosowano układ alfabetyczny według nazwisk autorów, a w ramach nazwisk - alfabetyczny według tytułów prac lub określenia ich rodzajów /głos w dyskusji, nota bibliogr., recenzja, redakcja, tłumaczenie, wywiad/. Pozycje poszczególnych autorów gromadzone są pod ich nazwiskami, wysuniętyci na czoło i stanowiącyymi hasło zbiorcze. W przypadku prac współautorskich po tytule umieszczane są nazwiska wszystkich autorów, przy czym nazwisko występujące w hasle zastępowane jest trzema kropkami"/ze "wstępu"/. Prace współautorskie i współredakcyjne nie są numerowane. W rocznikach 1972 i 1973 opisy publikacji

zamieszczonych w prasie codziennej były traktowane na równi z innymi pozycjami, natomiast od rocznika 1974 - są ujmowane w osobne grupy pozycji danego autora pod tyt. "Publikacje w prasie". Opisy poszczególnych pozycji są opracowywane zgodnie z obowiązującymi normami bibliograficznymi^{19/}. W sposobach opisów następowały zmiany. Niekonsekwentnie stosowana jest pisownia tytułów prac w jęz. angielskim. W rocznikach 1972-1974 w opisach prac zamieszczonych w wydawnictwach zbiorowych podawano także nazwy wydawców, zaś od r. 1975 nie podaje się ich. W r. 1975 ujednolicono opis materiałów ilustracyjnych /także tabel/ redukując je do skrótu "il." W tymże roczniku zmieniono także transliterację tytułów w jęz. ukraińskim. Każdy rocznik zawiera także "Wykaz tytułów czasopism i ich skrótów". Na końcu każdego rocznika znajduje się "Skorowidz autorów", w którym "liczby przy nazwiskach odsyłają do stron", nie do numerów pozycji.

Z powodu trudności związanych z opracowywaniem i wydawaniem "Wykazu publikacji..." jego roczniki ukazują się z coraz większym opóźnieniem w stosunku do okresu, który obejmują. O ile oba pierwsze roczniki /1972 i 1973/ ukazały się stosunkowo szybko /w 1973 i 1974 r./, o tyle następny /1974/ - dopiero w 1976 r.

Wszystkie 5 dotychczas wydane roczniki powielane były techniką małej poligrafii w Drukarni UMCS w nakładzie 300 egz. R.1972 powielono na papierze offsetowym /V kl. 120 g/, 1973 - również na papierze offsetowym /V kl. 70 g/, zaś 1974 - na papierze piśmienniczym /III kl. 80 g/. Dwa pierwsze roczniki ukazały się w formacie "dużej ósenki" /do 24 cm/. Format następnego rocznika został zmniejszony do "małej ósenki" /21 cm/.

Ukazujące się roczniki "Wykazu publikacji..." spełniają niewielką rolę, gdyż - mimo pewnych niedociągnięć - orientują zain-

interesowanych czytelników /choć ich krąg od początku został zawężony formułą "Do użytku wewnętrznego egz. nr..." / w zwiększającym się z roku na rok /o czym świadczy coraz większa ilość stron i pozycji w kolejnych rocznikach/ dorobku naukowym i publikacyjnym całej uczelni.

P r z y p i s y

- 1/ Np.: Biuletyn Biblioteki Uniwersyteckiej w Toruniu. Najważniejsze nabytki; Biuletyn Biblioteczny. Biblioteka Uniwersytecka w Poznaniu. Spis najważniejszych przybytków; Wykaz nabytków biblioteki uniwersyteckiej w Łodzi; Wykaz ważniejszych nabytków bibliotek Uniwersytetu Warszawskiego.
- 2/ W 1966 r. jako dział XVII "Czasopisma zagraniczne" występuje po raz pierwszy spis czasopism zagranicznych zaprenumerowanych przez Bibliotekę Główną. W 1970 r. jako dział XV wystąpiła "Informacja naukowa i dokumentacja", która ukazała się pierwszy raz /jako część c działu XVI/ w nr 3/4 z 1966 r.
- 3/ Wspomniane wyżej wykazy od początku stosowały transliterację.
- 4/ "Wykaz czasopism zagranicznych Biblioteki Głównej i bibliotek zakładowych 1957 r. Czasopisma prenumerowane i z wymiany w wyborze /1957 nr 1/; Wykaz czasopism zagranicznych Biblioteki Głównej i bibliotek zakładowych 1958 r. /Uzupełnienie wykazu z r. 1957...; 1958 jako dodatek/; Wykaz czasopism zagranicznych pozarządzieckich Biblioteki Głównej i bibliotek zakładowych Uniwersytetu... 1959 r. Czasopisma prenumerowane i z wymiany w wyborze /1960 jako dod./; M. Jasienowicz: a/ Czasopisma zagraniczne zaprenumerowane przez Bibliotekę Główną Uniwersytetu... na rok 1967 /kraje demokracji ludowej/ /1966 nr 3/4/; b/ Wykaz czasopism zagranicznych z krajów socjalistycznych

zaprenumerowanych na rok 1973 /1973 nr 1/; c/ Czasopisma radzieckie znajdujące się w Bibliotece Głównej. Prenumerata 1973 /1973 nr 1/; d/ Czasopisma zagraniczne /bez krajów socjalistycznych/ prenumerowane przez Bibliotekę Główną UMCS w roku 1966 /1966 nr 1/2/; e/ Wykaz czasopism zagranicznych z krajów kapitalistycznych zaprenumerowanych na rok 1973 /1972 nr 4/; f/ Czasopisma z USA zaprenumerowane na rok 1967 /1967 nr 3/4/; g/ Dzienniki i tygodniki z krajów kapitalistycznych znajdujące się w czytelni czasopism biblioteki UMCS /otrzymywane z Klubu Międzynarodowej Prasy i Książki/, /1972 nr 4/.

5/ a/ Wykaz czasopism zaprenumerowanych przez Bibliotekę Uniwersytetu... na rok 1953. /Czasopisma polskie, radzieckie i krajów demokracji ludowej - układ działowy i alfabetyczny/. Spis wykł. 1952/53 s. 111-139; b/ Wykaz czasopism zagranicznych /kraje kapitalistyczne/ zaprenumerowanych przez bibliotekę uniwersytetu... na rok 1954. Uzupełnienie wykazu czasopism... Tamże, 1953/54 s. 183-201.

6/ a/ Maria Wilczyńska: Wykaz zagranicznych czasopism archeologicznych znajdujących się w Bibliotece Głównej UMCS oraz Bibliotece Zakładu Archeologii UMCS /stan na 31 XII 1971/. Biul. Bibl. UMCS 1971 nr 4; b/ Zofia Milaniuk: Wykaz czasopism zagranicznych znajdujących się w Bibliotece Wydziału Prawa i Administracji UMCS. Tamże, 1973 nr 3; c/ Stanisława Wojnarowicz: Wykaz tytułów zoologicznych czasopism zagranicznych pochodzących z wymiany, znajdujących się w Bibliotece Instytutu Biologii UMCS. Tamże, 1974 nr 1/2.

7/ a/ Wykaz nabytków zagranicznych z zakresu literatury. Tamże, 1973 nr 4; b/ M. Jasienowicz: Zagraniczne wydawnictwa informacyjne w Bibliotece Głównej UMCS. Nabytki z lat 1970-1975. Tamże.

- 1976 nr 1/2; c/ Ewa Zaremba: Przewodniki i informatory turystyczno-krajoznawcze w zbiorach Biblioteki Głównej UMCS wydane w latach 1970-1975. Tamże, 1975 nr 1/4; d/ S.P. Flanczewska: Księgozbiór "Australianołów" w czytelni pracowników nauki biblioteki UMCS. Tamże, 1969 nr 3/4.
- 8/ W latach 1955-1957 biuletyn był powielany w Warszawie przez Centralny Instytut Dokumentacji Naukowo-Technicznej /fotooffset i druk "Rotaprint"/, zaś w 1958 r. - przez Lubelską Spółdzielnię Wydawniczą w zakładzie introligatorsko-drukar skim w Lublinie przy ul. Przechodniej 4.
- 9/ Jedynie praca S. Wojciechowskiego "O zaginionej księdze oficjała lubelskiego z XIV wieku" ukazała się w nakładzie 25 egz., jako dod. do nr 2 z 1962 r.
- 10/ W następnych rocznikach ukazały się nekrologi: dr P. Gduli /1957 nr 1/, inż. S. Makowieckiego i E. Sabbo /1969 nr 1/2/, A. Waśniewskiego /1971 nr 2/3/. Od 1969 r. ukazały się w rubryce "Z żałobnej karty".
- 11/ Nowy tytuł rubryki ukazał się wcześniej raz w 1969 r. /nr 1/2/. Poprzedni tytuł - ostatni raz w 1974 r. /nr 1/2/.
- 12/ Aktualną strukturę organizacyjną biblioteki podawały również kolejne roczniki "Spisu wykładów i składu osobowego UMCS..."
- 13/ W latach późniejszych w biuletynie ukazały się dwa osobne artykuły sprawozdawcze o wystawach: A. Iskrzyckiego o wystawie "164 dni Polski Lubelskiej" /1964 nr 1/2/ i M. Wilczyńskiej - o wystawie "Maria Skłodowska Curie w setną rocznicę urodzin" /1967 nr 3/4/.
- 14/ Sylwetki: S. Makowieckiego /1966 nr 3/4/, E. Sobieszczanskiej /1969 nr 3/4/, E. Czerny /1971 nr 4/. W Biuletynie ukazały się

również 4 osobne sylwetki emerytowanych pracowników: T. Sudołki /1970 nr 4/ i M. Jasienowicz /1975 nr 1/4/ wraz z bibliografiami ich prac oraz Z. Wyszynskiej /1973 nr 1/ i Z. Tabin /1974 nr 3/4/.

- 15/ W Oddziale Prac Naukowych prowadzi się prace nad bibliografią prac doktorskich i habilitacyjnych wykonanych na UMCS i przez pracowników UMCS na innych uczelniach od 1944 r.
- 16/ Od 1970/71 r. dwie kolumny: Odznaczenia państwowe, nagrody Ministra /Szkolnictwa Wyższego/.
- 17/ Kolumna miała różne tytuły: Wydawnictwa /w rocznikach 1966/67-1968/69/, Wydawnictwo UMCS /w r. 1969/70/.
- 18/ S. Fedorko: Bibliografia publikacji naukowych pracowników Wydziału Humanistycznego 1952-1971. Lublin 1972; też: Bibliografia publikacji pracowników naukowych Wydziału /Prawa/ 1949-1973. W: 25 lat Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu im. Marii Curie Skłodowskiej w Lublinie. Lublin 1975; T. Gaworczyk, J. Olczak: Bibliografia publikacji pracowników naukowych Wydziału Ekonomicznego Uniwersytetu im. Marii Curie Skłodowskiej w Lublinie za lata 1965-1971. W: Władysław Holzman, R. Orłowski: Problemy rozwoju Wydziału Ekonomicznego. Lublin 1974.
- 19/ Ostatnio zgodnie z normą PN-73/N-01152 "Opis bibliograficzny", obowiązującą od 1 VII 1974 r.

RECENZJA:

Stefan Dippel: O księgarzach, którzy przeminęli.

Wrocław, Ossolineum 1976 325 s. + tabl.

Praca Stefana Dippla ma charakter pamiętnika.

Autor przedstawia działalność księgarzy, a jednocześnie wydawców na terenie Polski rozdzielonej zaborami w okresie XIX i pierwszej poł. XX wieku aż do lat 50-tych Polski Ludowej. Ukazuje trudne warunki pracy tych ludzi ograniczane przez ucisk, cenzurę i różne zakazy władz zaborczych oraz ich patriotyczną postawę. Mimo represji i prześladowań, ludzie ci potajemną sprzedaż dzieł zakazanych uważali za swój patriotyczny obowiązek.

Na tle działalności większych i mniejszych firm wydawniczych autor ukazał własną, ponad trzydziestoletnią działalność jako księgarza i wydawcy. Zapoczątkował ją w księgarni rodziców w Sosnowcu w roku 1916, następnie usamodzielniał się w Poznaniu. W czasie okupacji hitlerowskiej prowadził tajną oficynę w Warszawie.

Stefan Dippel na kartach swej książki przedstawił szeroką panoramę postaci - znanych księgarzy i wydawców, jak Trzaska oraz rodziny Gebethnerów, Wolffów, Arctów, także przybliżył pamięci czytelników, wielu zapomnianych, którzy również wnieśli swój wkład w rozwój polskiego księgarstwa. Praca księgarzy nie ograniczała się bowiem tylko do handlu książką, obejmowała jej wydawanie, sprzedaż antykwaryczną oraz udostępnianie w wypożyczalniach zwanych czytelniami. Autor zwrócił też uwagę na istnienie Związku Księgarzy Polskich na terenach objętych zaborami, podległego Zarządowi Głównemu w Warszawie. W 1917 r. Zarząd Główny zwołał w Lublinie I Zjazd Księgarzy Polskich. W r. 1950 Koło Warszawskie ZKP, z okazji jubileuszu pracy wieloletnich swoich pracowników, urządziło małą uro-

czystość na której autor omawianej pracy znalazł się wśród obchodzących 50-lecie pracy w zawodzie.

W książce, której głównym zadaniem było ukazanie pracy księgarzy, autor opiera się nie tylko na własnych wspomnieniach, korzysta także z innych dostępnych źródeł. Uzupełnieniem opracowania są liczne indeksy, m.in. księgarzy - ofiar wojny, zestawienia własnych wydawnictw, firm księgarskich i t.p. W formie materiału ilustracyjnego autor zamieścił portrety księgarzy, wydawców, pracowników różnych księgarni, a także sygnety wielu firm wydawniczych.

Prezentowane wydawnictwo stanowi cenny wkład do historii polskiego księgarstwa.

Zofia Milaniuk

RECENZJA:

R.S. Gilarewski: Informacja naukowa i bibliotekoznawstwo.

Tendencje rozwoju i nauczania. Tłum. z ros. W-wa, PAN Ośrodek Informacji Naukowej. 1976 251 s. + 2 tab.

Jedną z nowszych pozycji szkoleniowych wydanych przez Ośrodek Informacji Naukowej Polskiej Akademii Nauk jest praca Gilarewskiego przedstawiająca wyniki badań nad kierunkami i tendencjami rozwoju bibliotekoznawstwa i informacji naukowej.

Poruszając zagadnienia współczesnego nauczania obu tych dyscyplin, autor oparł się przede wszystkim na analizie treści podręczników oraz uaktualnionych materiałach szkoleniowych, danych, nie ulegających stosunkowo szybkim zmianom. W załącznikach wiele miejsca poświęcił wykazowi książek analizowanych m.in. od strony językowej, wg rodzajów wydawnictw i dyscyplin, a także od strony ich treści.

Obecnie obok bibliotekoznawstwa rozwija się nowa gałąź wiedzy - informacja naukowa. Zdaniem autora, jest to dyscyplina naukowa zajmująca się badaniem struktury i ogólnych właściwości informacji naukowej oraz wszystkich procesów komunikacji naukowej. Rzeczpatrując tę nową dyscyplinę, Gilarewski podkreśla jej odrębność ale też zaznacza konieczność wzajemnego powiązania obu tych nauk, bo - jak dalej pisze - posiadają one wspólne kierunki i problemy. Systemy kształcenia kadry bibliotecznej omawia na przykładzie Związku Radzieckiego, gdzie informatyka jest nauką młodą; Stanów Zjednoczonych, gdzie kształcenie kadry informacyjnej ściśle wiąże się z kształceniem bibliotekarzy oraz Wielkiej Brytanii. W nauczaniu obu tych gałęzi wiedzy szczególne znaczenie mają takie czynniki jak wzrost ilościowy literatury naukowej, jej starzenie się oraz rozproszenie publikacji w czasopiśmie. Sporo miejsca poświęca autor mechanizacji i automatyzacji bibliotek. Opierając się na wypowiedzi amerykańskiego bibliotekarza V. Clappa podkreśla, że kamieniem węgielnym w rozwoju bibliotek, podobnie jak kiedyś był wynalazek druku i powstanie katalogu kartkowego, są w naszych czasach środki reprografii i mikroreprodukcji, a także zastosowanie komputerów do przetwarzania informacji semantycznej. Na tych najnowszych zdobyczach wiedzy powinno więc opierać się nauczanie bibliotekarstwa i informacji naukowej zarówno w krajach wysoko rozwiniętych, jak też w rozwijających się. Ponieważ obie te dyscypliny różnią się w swoich podstawowych zadaniach i ostatecznych celach, pracownikom informacji stawia się inne zadania, a mianowicie:

- 1/ specjalizowanie się w jednej z dziedzin nauki lub techniki i,
- 2/ większe zainteresowanie informacją niż dokumentami, w której się one znajduje. Kształcenie kadr bibliotecznych w obu tych dzie-

dzinach pociąga za sobą przygotowanie i opracowanie odpowiednio różnych - pod względem przeznaczenia i treści - podręczników.

Do pracy R. Gilarewski dołączył bogatą bibliografię w tym też wybranych publikacji polskich. Ciekawie przedstawia się analiza dwu załączonych tabel: zbiorczej tabeli analizowanych książek oraz makieta wzajemnego cytowania książek. Szczególnie warta jest odnotowania tabela druga.

Omawiana książka stanowi duży wkład do materiałów szkoleniowych ze względu na dużą ilość analizowanych pozycji zagranicznych oraz ukazanie różnych problemów nurtujących współczesne bibliotekarstwo.

Zofia Milaniuk

RECENZJA

F.N. Withers: Normes pour l'établissement des services de bibliothèques: enquête internationale.

Paris 1975 Les Presses de l'UNESCO s. 485, tab.

W wydawanej przez UNESCO serii "Documentation, bibliothèques et archives. Études et recherches" ukazała się szósta z kolei książka, która jest efektem ankiety przeprowadzonej przez F.N. Withersa, działającego z ramienia IFLA na zlecenie UNESCO. Pierwszy tego typu dokument opracowany przez tegoż autora został opublikowany w 1970 r. i spotkał się z dużym uznaniem. Postanowiono przeprowadzić jego aktualizację oraz rozszerzyć pole badań na większą liczbę krajów.

Publikacja przeznaczona jest dla funkcjonariuszy administracji państwowej, oficjalnych urzędów oraz innych instytucji i osób zaj-

mujących się zagadnieniami informacji i bibliotekarstwa.

Równoległe do wzrostu liczby bibliotek i świadczonych przez nie usług zagadnienie norm nabiera coraz większego znaczenia i budzi coraz szersze zainteresowanie w wielu regionach świata. Jednakże przy rosnącej stale liczbie dokumentów normatywnych, wiele jeszcze krajów nie posiada zarządzeń o zasięgu państwowym dla różnych typów bibliotek. Pozytywnym zjawiskiem jest fakt, że w coraz większym stopniu normy są opracowywane przy współudziale bibliotekarzy i innych specjalistów /np. techników audiowizualnych, personelu nauczającego/ oraz, że są w sferze zainteresowania władz administracyjno-finansowych.

Konieczność odwoływania się do norm pojawia się zawsze na etapie planowania, przebudowy lub reorganizacji każdej biblioteki względnie przy sporządzaniu okresowych ocen ich działalności.

Z przestudowanych przez autora dokumentów wynika, że zdefiniowanie podstawowych zadań biblioteki, a więc normy jakościowe, winny być ustalone w pierwszej kolejności. Dopiero po ich sprecyzowaniu można przystąpić do wyrażenia w wartościach ilościowych potrzeb biblioteki w zakresie księgozbioru, personelu, lokalu, wyposażenia, a także środków finansowych.

W publikacji wykorzystano bogaty materiał dokumentacyjny, w tym też akty normatywne jak: ustawy, dekrety, regulaminy, ankiety, raporty itp.

Autor daje w swym opracowaniu przegląd norm obowiązujących w 20 krajach i omawia kolejno dokumenty odnoszące się do bibliotek narodowych, bibliotek uniwersyteckich i innych zakładów kształcenia pozaturalnego, bibliotek specjalnych, publicznych i szkolnych. Na końcu przedstawia opracowane przez siebie normy dla bibliotek w krajach rozwijających się.

F.N. Withers omawia rolę i zadania bibliotek narodowych w świetle wystąpień na forum międzynarodowym: na Kolokwium Europejskich Bibliotek Narodowych, zorganizowanym przez UNESCO w Wiedniu w 1958 r., na posiedzeniu Rady IFLA w Helsinkach w 1965 r., na licznych konferencjach zwoływanych przez UNESCO w różnych regionach świata w celu omówienia zadań i problemów bibliotek narodowych, jak również kompleksowej organizacji bibliotek w danym regionie: w Manili /1964/, Quito /1966/, Kolombo /1967/, oraz w Kaniapolis /1970/. Autor nie był w stanie przedstawić obfitego piśmiennictwa poświęconego bibliotekom narodowym we wszystkich krajach, podkreśla jednak dużą wagę dokumentów wydanych na ten temat w ostatnich latach w Wielkiej Brytanii /m.in. British Library Act z 1972 r./.

W rozdziale poświęconym bibliotekom uniwersyteckim przestudowane zostały 4 rodzaje źródeł informacji dla tego typu bibliotek: dokumenty w postaci powszechnie stosowanej dla norm bibliotek publicznych i szkolnych, przedstawiające w sposób metodyczny rolę i zadania wyznaczone bibliotece uniwersyteckiej, jak również warunki administracyjne, materialne i personalne, które muszą być spełnione aby mogła ona funkcjonować w sposób zadowalający /znaleziono jedynie 3 takie dokumenty z Kanady, Meksyku i Stanów Zjednoczonych/; raporty; zarządzenia dotyczące bibliotek uniwersyteckich i naukowych wydane w ZSRR i krajach demokracji ludowej; tzw. "zasady przewodnie", typowe normy ilościowe, stosowane przez władze centralne przy wznoszeniu i przebudowie bibliotek uniwersyteckich w krajach, gdzie państwo ponosi wszystkie koszty i z tego tytułu sprawuje kontrolę nad wydatkowanymi środkami, między innymi we Francji, gdzie buduje się obecnie dużo bibliotek uniwersyteckich.

Autor przedstawia następnie dokumenty normatywne obowiązujące

w bibliotekach uniwersyteckich Francji, Indii, Kanady, Meksyku, WND, RFN, Stanów Zjednoczonych, Wielkiej Brytanii i stwierdza, zbieżność obowiązujących w nich zasad, jeśli chodzi o sformułowania ogólne co do roli, struktury, organizacji, usług, zbiorów, personelu i lokali. Natomiast normy ściśle ilościowe, związane z księgozbiorem podstawowym, innymi zbiorami i środkami finansowymi, wykazują duże zróżnicowanie.

Zagadnienie norm dla bibliotek uniwersyteckich nie zostało dotychczas rozwiązane. Niektórzy autorzy, np. Kenneth Humphreys, są zdania, że niemożliwe jest zdefiniowanie norm, które mogłyby zostać przyjęte dla wszystkich tego typu bibliotek.

W drugiej części tego samego rozdziału autor analizuje normy stosowane w bibliotekach zakładów kształcenia pomaturalnego nie będących uniwersytetami /kolegia typu ogólnego i zawodowego, instytuty techniczne/ w 4 krajach anglosaskich: Kanadzie, Nowej Zelandii, Stanach Zjednoczonych i Wielkiej Brytanii.

Biblioteki specjalne, zajmujące pozycję pośrednią między bibliotekami uniwersyteckimi a publicznymi, tworząc odrębną kategorię bibliotek są jednocześnie zróżnicowane w obrębie tej samej specjalności. Pierwszy dokument normatywny dla bibliotek specjalnych, opublikowany w 1964 r. przez Special Library Association, przedstawia całokształt zasad dających się zastosować do wszystkich bibliotek specjalnych. Ma on charakter bardzo ogólny i zostawia dużą swobodę stosowania zaleceń w zależności od konkretnej sytuacji danej biblioteki. Podobny charakter mają normy opracowane i opublikowane w Stanach Zjednoczonych /1964/ i Australii /1970/. Trzecim znanym przykładem norm ogólnych dla bibliotek specjalnych są normy stosowane w WND, które - w odróżnieniu od amerykańskich i australijskich - zawierają więcej przepisów ilościowych dotyczących zbiorów, lokali,

zacji biblioteki oraz personelu.

Zdaniem autora dokumenty o charakterze ogólnym, zawierające małą liczbę lub nie posiadające zaleceń ilościowych, mają większą szansę odegrania pożytecznej roli. Sądzi on również, że bardziej potrzebne są normy dla różnych kategorii bibliotek specjalnych. Jedynym znanym tego typu przykładem jest zespół norm opracowanych w 1970 r. dla bibliotek rządowych w Singapurze.

Dużo większe znaczenie przywiązywano do opracowania norm dla bibliotek publicznych, zaspokajających bardziej jednolite potrzeby ogółu ludności i mające dużą możliwość działania w oparciu o wspólne zasady. Dokumenty dla tych bibliotek są najliczniejsze. Zagadnieniem opracowania norm dla bibliotek publicznych interesowano się od dawna /w Stanach Zjednoczonych od 1917 r./, głównie w łonie międzynarodowych organizacji i stowarzyszeń, czego wyrazem jest "Manifest UNESCO o bibliotece publicznej" z 1949 r. /znowelizowany w 1973 r./ oraz prowadzone od 25 lat prace z inicjatywy IFLA, które doprowadziły do przyjęcia norm ogólnych na konferencji w Madrycie /1958 r./ oraz norm odnoszących się do lokali bibliotek publicznych zatwierdzonych w Warszawie /1959 r./. Oba dokumenty zostały znowelizowane w 1973 roku.

Autor zebrał informacje kompletne lub częściowe o normach w 20 krajach Europy, Afryki, Azji, Australii i Ameryki Północnej.

Po zbadaniu dokumentów pochodzących z różnych krajów, stwierdził autor liczne podobieństwa co do roli, jaką powinna spełniać biblioteka publiczna w społeczeństwie, jej zadań, konieczności tworzenia większych jednostek bibliotecznych oraz ich kooperacji w różnej formie.

Szczegółową analizę norm w 20 krajach, dotyczących księgozbic-ru, usług, liczby czytelników, personelu, lokali, lokalizacji bib-

lietek i powierzciami znakomicie ułatwiają czytelnie zestawione tablice analityczne.

Przegląd dokumentów odnoszących się do bibliotek szkolnych podany został w wyborze i ograniczony do 7 krajów: Australii, Kanady, RFN, Singapuru, Stanów Zjednoczonych, Węgier i Wielkiej Brytanii. Autor stwierdza wzrost ilości tekstów normatywnych ukazujących się w ostatnich latach; również dokumenty przedstawione przez autora pochodzą z lat 1967-1972. Zjawisko to jest związane z modyfikacją roli tych bibliotek oraz środków przekazu przez nie stosowanych. Zmiany, które nastąpiły w metodach przekazywania i gromadzenia wiedzy, zostały zdeterminowane przez wprowadzenie nowych środków przekazu: telewizji, filmu, płyt, taśm magnetofonowych. Środki te są coraz szerzej stosowane w szkołach i zajęły ważne miejsce w bibliotekach szkolnych.

W ostatnim rozdziale publikacji przedstawia autor opracowany przez siebie model norm dla wszystkich typów bibliotek krajów rozwijających się. Zagadnienie określenia norm dla tych krajów jest od wielu lat przedmiotem zainteresowania i działania zarówno IFLA jak i UNESCO. Dość szczegółowe wskazówki w tej sprawie sformułowano w raporcie konferencji zorganizowanej przez UNESCO w Kampali w 1970 r.

Autor przedstawia model norm ogólnych, w którego ramy można by wpisać w przyszłości /po ich opracowaniu/ normy wtórne, ilościowe, dla poszczególnych krajów.

Książka F.M. Withersa, zawierająca bardzo bogaty materiał dokumentacyjny, stanowi cenną pomoc dla wszystkich, którzy opracowując normy dla różnego rodzaju bibliotek pragną oprzeć się na już istniejących w tej dziedzinie wzorcach i przemyśleniach.

Biblioteka Uniwersytetu
MARII CURIE-SKŁODOWSKIEJ
w Lublinie

2913 25

CZASOPISMA

1977